

Панфілов Олександр Юрійович, доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії Харківського національного університету
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Україна
ORCID ID: 0000-0002-8997-0120

Петрова Людмила Олександрівна, кандидат філософських наук,
учений секретар Харківського національного університету Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба, Україна
e-mail: luida64p@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-9341-1030

БАГАТОМІРНІСТЬ ПОВСЯКДЕННЯ У КОНТЕКСТІ ЖИТТЄВОГО СВІТУ ОСОБИСТОСТІ

У статті використовується міждисциплінарний підхід до розуміння поняття багатомірності повсякдення та його змістовного наповнення. Аналізується зміна реальності повсякденного людського буття, що призводить до виникнення «кризи людини». Феномен міри виникає на перетині різних життєвих центрів, тому має безпосереднє відношення до проблеми цілісності життєвого світу особистості. На підставі критичного аналізу точок зору на проблеми життєвого світу особистості обґрунтовується аксіологічна компонента мірності у параметрах повсякдення, що рефлексується як компонента життєвого світу особистості.

Ключові слова: повсякденність, людська суб'єктивність, життєвий світ особистості, багатомірність людських проявів, інтросуб'єктивна мірність, духовність.

Постановка проблеми. Повсякденність відіграє важливу роль у формуванні особистості. Дефініція «повсякденність» все частіше присутня на сторінках наукових видань та в тематиці форумів науковців. Повсякденна реальність – це місце перебування особистості, а повсякденна думка – це його опора. Повсякдення – це світ досвіду, в якому діє емпіричний суб'єкт на рівні розуму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальнотеоретичні питання проблеми повсякденності представлені в роботах західноєвропейських науковців П. Бергера, Ф. Броделя, Г. Гарфінкеля, Е. Гусерля, Т. Лукмана, А. Людтке, А. Сікуреля, А. Шюца та ін. Кожен з них намагався з'ясувати суть поняття «повсякденність» та сформулювати його визначення. Теоретичним підґрунтям історії повсякденності, серед іншого, стали напрацювання представників

феноменологічного напрямку в філософії. Так, ідеї німецьких науковців Е. Гуссерля й А. Шюца заклали теоретичні основи історії повсякденності. Так, Е. Гуссерль закликав зосередитися на вивченні «життєвого світу», «царини людської буденності». А. Шюц як основний об'єкт дослідження обрав «світ людської безпосередності», тобто прагнення, сумніви, фантазії, мрії, емоційні реакції на події, а також повсякденне мислення. Він зазначає, що «з самого початку повсякденність постає переданою як смисловий універсам, сукупність значень, які ми маємо інтерпретувати для того, щоб отримати опору в цьому світі, укласти угоду з ним» [1, с.131].

Новий інструмент пізнання запропонували П. Бергер і Т. Лукман – учні А. Шюца. Вони розробили теорію «соціального конструювання реальності». Підвалинами цього концепту виступає ланцюг, що охоплює такі ланки: суб'єктивна реальність – інтерсуб'єктивна реальність (повсякденність) – конструювання інтерсуб'єктивної реальності. У процесі «конструювання повсякденності» виокремлюються два сектори: проблематичний і непроблематичний. Останній – це звичайний, рутинний, статичний порядок існування, а перший – охоплює нестандартні ситуації й життєві епізоди, динамічний. Людина постійно прагне трансформувати проблемні моменти в непроблематизоване знання. Такий підхід дозволяє диференційовано підійти до характеристики переломних періодів історичного буття: революцій, війн, реформ, переворотів тощо, показати, яким чином соціальні групи визначають сфери проблематизації та шляхи депроблематизації в щоденній практиці [2, с. 40, 41].

В Україні історія повсякденності не оформилася як самостійний напрям дослідження і на сучасному етапі перебуває на шляху розробки. Теоретичними питаннями повсякденності займаються О. Коляструк [3; 4], О. Удод [5], Н. Яковенко [6]. Дослідник О. Удод зазначає, що повсякденність – це не тільки житлово-побутові умови, це психологізації побуту, дослідження ставлення людини до держави, суспільства, пануючої системи цінностей через призму щоденного сприйняття свого існування. Повсякденність – царина дійсності, соціокультурна реальність, у якій людина може зрозуміти інших людей і спільно з ними діяти: тут виникає їхній спільний, комунікативний світ, а сама повсякденність постає як специфічна форма соціалізації людини. Ще з 80-х рр. ХХ ст. у вітчизняній філософії утвердилася «модернізована в бік багатомірності» концепція повсякденності. Т. Нагайко орієнтується на бродєлівські «структури повсякдення»: житло, одяг, харчування, культурне обслуговування тощо [7, с.150]. Отже, «структури повсякденності» охоплюють усе те, з чого складається життя людини: її умови існування, потреби (харчування, житло, одяг, медицина) і можливості їх задоволення. Разом з тим сама проблема багатомірності та мірності повсякдення у контексті життєвого світу особистості не знайшла свого остаточного рішення в науковій літературі. На наш погляд, означена проб-

лема містить у собі увесь спектр відповідних взаємин, вчинків, бажань, ідеалів, звичаїв і традицій, ціннісних орієнтації, що регулюють поведінку людей, індивідуальну і колективну практику, форми комунікацій людини.

Формулювання мети. Методологія проблеми повсякденності підпорядкована головному завданню цього напрямку дослідження – вивчити все, що оточує людину (життєвий світ) та як людина соціалізується в цьому світі і впливає на нього, вносячи певні зміни не лише в матеріальний рівень буття, а й у систему зв'язків та стосунків з іншими людьми. Оскільки проблема повсякденності має полідисциплінарний та багатоаспектний характер, у статті зроблена спроба розглянути багатомірність повсякдення в контексті життєвого світу особистості, з'ясувати сутність мірності повсякдення.

Виклад основного матеріалу. Людина створює свій світ сама, навіть якщо й не усвідомлює себе будівничим свого Всесвіту. Вона реально живе у різних часах, насичуючи життя значущими подіями чи збіднюючи його монотонною одноманітністю. Вона має змогу побути дитиною, юнаком, дорослим, старою людиною, відчувати свої можливості й обмеження, пережити трагічне й смішне, світле і темне, найголовніше і дріб'язкове. Категорію «світ» у радянських філософських працях залюбки називали «метафізичною», «науково невизначеною», «логічно необґрунтованою». Це відбувалося тому, що щось у ній було небезпечно, якійсь присмак буржуазного індивідуалізму, неконтрольованості, вседозволеності [8, с.157]. У філософії Нового часу стверджувалася роль філософського розуму як самостійного начала, що поглинає зовнішній світ, уподібнює його собі. У працях Р. Декарта, Б. Спінози можна зустріти докази тотожності об'єктивної реальності і людського мислення. За зовнішнім світом визнається дійсна реальність лише в тому випадку, коли це стає необхідним для людського розуму.

За І. Кантом кінцеве джерело всієї об'єктивності не зовнішній світ, а суб'єкт, адже саме суб'єктом світ покладається і поза ним не існує. Очевидно, людина водночас перебуває у кількох світах, простих і складних, матеріальних та ідеальних, минулих і теперішніх. Ф. Ніцше вважав світ словом, що позначає різні способи нашого впливу на нього. Життя руками людини творить свої форми і норми, надаючи всьому зміст.

Сучасні дослідники характеризують життєвий світ не як предметну та суспільну дійсність, а швидше як «сукупність актуальностей особистого життя». Інше «Я» особистості, екстеріоризоване, розгорнуте назовні і завдяки цьому змінює об'єктивну дійсність у відповідності зі своїми цілями, цінностями. Світ особистості як соціокультурний феномен є сферою безпосередньої життєдіяльності людини, в якій знаходять втілення її сутнісні сили.

Особистість є цілісністю, що, маючи певну глибину, свідомо і цілеспрямовано самовизначається, передусім створюючи світ, в якому вона живе – світ

власного буття. Особистість не просто пристосовується до навколишнього середовища, а спочатку виокремлює себе із оточення, щоб пізніше вже іншим чином вибірково пов'язати себе з ним.

Саме розгляд особистості у її життєвому світі дає змогу уникнути непродуктивної дихотомії матеріального та ідеального, біологічного та соціального, людини та суспільства, подолати традиційне відчуження душі і тіла. Життєвий світ є результатом саморуху особистості, небайдужого, небезстороннього ставлення до дійсності. Не потребує спеціальних обґрунтувань положення про те, що внутрішній простір особистості знаходиться поза органічним тілом індивіда, що основна площина руху особистості – морально-ціннісна. Моральний ракурс визначає міру гуманності, людяності ставлення до довкілля, інших людей і до себе [8, с. 53].

Процесуальні та емоційно-сміслові характеристики життєвого світу дозволяють розрізнити переживання, вчинки, особисті якості людини у повсякденні: від об'єктивно-істинних характеристик соціального знання до переживання життєвого світу конкретною людиною. Соціальний запас знання включає знання людиною своєї ситуації та її меж, що створює підстави для застосування мірних характеристик до повсякдення. Вони залежні від багатьох культурних і суб'єктивно-особистісних чинників і виявляють такі грані мірності, яких не може бути при аналізі світу об'єктів. Світ повсякдення є сферою людських смислів і значень, які встановлюються і формуються в систематичному спілкуванні, в комунікативній діяльності, в актах розгортання повсякденної свідомості, завдяки чому повсякдення є своєрідним синтезом інших відомих людині світів: науки, мистецтва, релігії, політики.

Повсякденність – суперечлива: з одного боку, вона підпорядкована соціальними нормами і цінностями, з іншого – не може бути до кінця формалізованою, оскільки передбачає духовність, переживання, бажання, прагнення – те, що виходить за межі формалізації. Таке складне поєднання актуалізує проблему мірності повсякдення, у якій діють свої закони. Феномен міри виникає на перетині різних життєвих центрів і тому має безпосереднє відношення до проблеми цілісності людського буття та пізнання.

Застосування мірних характеристик до повсякдення дозволяє, з одного боку, краще зрозуміти особливості життєвого світу особистості, розглянути його крізь призму напрацьованого філософією понятійного апарату, з іншого – збагачує поняття міри, традиційне для філософії. Мірність, тобто присутність різних мір, дозволяє виділити у повсякденності стале, мінливе та змінюване – те, що важко рефлексується. У переломні соціокультурні епохи відбуваються трансформації норм та цінностей, формуються нові поведінкові стереотипи, якими керуються люди. Під впливом нових соціальних, політичних, економічних цінностей, коли змінюється ставлення людини до себе, до інших, до

навколишньої дійсності, виникає проблема вимірювання нових реальностей життєвого світу, кореляції їх з життєвими проблемами, повсякденного переживання цього світу пересічною людиною. Водночас людина втрачає контроль над більшістю значущих соціальних процесів. У зв'язку з цим зростає невизначеність і прогресуюча незахищеність особистості перед неконтрольованими для неї змінами, відповідно до чого виникає прагнення людини відмовитися від досягнення перспективних цілей заради одержання негайних результатів, що в кінцевому рахунку призводить до дезінтеграції як загальних, так і індивідуальних культурних цінностей.

Феномен мірності живе і працює в плінних явищах практичного життя, в людському переживанні життєвого світу, змушує шукати і знаходити специфічні форми існування мірності в міжособистісній, соціально-культурній комунікаціях, в реаліях внутрішнього світу особистості.

Повсякденність є сферою взаємодії багатьох індивідуальних, динамічних мірностей, оскільки принципова відкритість – це одна з рис свідомості. Існує й інтерсуб'єктивна мірність, яка забезпечується наявністю нормативно-ціннісної системи. Саме поєднання норм і цінностей задає мірність поведінці особистості, переживанням, осмисленням нею життєвого світу. Але саме така «спільна мірність» цінностей і норм сприяє розмитості їхніх виокремлених характеристик, оскільки парадоксальним чином допускає застосування до однієї й тієї ж події декількох різних мір. У повсякденні це відбувається щомиті, але, в кінцевому підсумку, самі норми і цінності орієнтовані на відтворення системи.

Переживання людиною ціннісних утворень пов'язане зі збереженням цілісності особистості, внутрішнього світу людини, самоідентичністю і можливістю ефективно діяти. Найчастіше в повсякденному житті людина керується стихійними, інтуїтивними механізмами відчуття міри, особливо в кризових або конфліктних ситуаціях. Такі стихійні механізми різноманітні і залежать від специфіки середовища, в якому порушується міра: воєнний стан у країні, переповнений міський транспорт, комунальна квартира тощо. Унаслідок цього порушуються морально-етичні норми, нівелюються традиційні цінності, що потребує впровадження соціальних технологій вирішення конфліктів або коригування поведінки, згідно з новими мірами цінностей і норм.

В історії філософії спроби розгляду такого поняття, як міра, з періоду Античності до епохи німецької класичної філософії були мало досліджені, оскільки носили відносний погляд. Міра сприймалася як додаток, який опосередковано розкривав інші поняття. У філософії превалювали космологічні погляди при конструюванні світу і людини в ньому. Наприклад: «міра краще всього» – говорив Клеобул [9, с. 54], «знай міру» – писав Піттак [9, с. 51], «міри у всьому дотримуйся» – підкреслював Гесіод [9, с. 16].

Протагор, зазначаючи, що людина – міра всіх речей, доводив, що коли особа починає оцінювати соціальну діяльність і власну поведінку, посилаючись на внутрішній закон всередині неї, формуючи уявлення про злочин і кару, гідне і негідне, честь і безчестя, до неї приходять усвідомленням міри поведінки [10]. Людина все міряє собою і все може бути розмірним людині. У «Політиці» Платон, розмірковуючи про значення міри в усіх галузях людського життя, розглядає її як поняття, що виключає надлишок і недостатність. Ідеальна Держава Платона складається із розмірності трьох частин, між якими зберігається рівновага, де міра є синтезом космологічного і антропологічного [11]. Велике значення мірі як принципу виміру в будь-якій сфері буття, життя і пізнання надавав Аристотель [12]. Він говорив, що міра не означає повеління, а вказує на межу, де мислення відбувається з одного або з іншого боку межі, «міра і є вираз можливості такого перебування в єдиній точці, з якої можливо не ухилитися в надмірність і тому перебувати в заспокоєнні...». У Г. Лейбніца принцип наперед установлені гармонії покоїться на мірі і розмірності [13].

Подальший перехід до ірраціональних форм позбавляє цю категорію смислопороджувального значення в філософських визначеннях, так, наприклад, страх і відчай у К'еркегора є безмірними, безмірний відчай має лише кількісний вираз, немає якості, немає їх співвідношення. Усе, що стосується екзистенціалів, подібне за своїми характеристиками.

Мірність присутня в нормах моралі, у інших соціальних нормах і настановах суспільства. Тому соціальне значення поняття може бути відновлене як безпосередній факт дійсності. Мірність має естетичне навантаження, коли розмірність набуває значення деякої самоцілі для чуттєвого сприйняття: пропорція, грація, ритм, – вони побудовані на загостренні мірних характеристик. Тут цікавим є не термінологічний зміст, не явище полісемантизму, а сутнісний, поняттєвий зміст категорії, оскільки вказує межу, за якою зміна кількості тягне модифікацію якості, зберігаючи при цьому сутнісні характеристики поєднання різноманітного і багатоманітного.

Стосовно життєвого світу особистості, варто зауважити, що міра, має суттєве значення у вимірах якості життя. Соціологи, наприклад, визначають якість життя кількісними характеристиками: кількістю спожитих продуктів харчування на душу населення, співвідношенням середньої заробітної плати і пенсії до реального прожиткового мінімуму, сумами видатків на охорону здоров'я, освіту, тривалістю життя тощо. Але практично неможливо кількісно виміряти якісну сторону задоволення матеріальних і духовних потреб людей, тобто кількісно визначити якість життя пересічної людини. На думку В. Молчанова, концепція якості життя – поняття надзвичайно близьке до повсякдення, що враховує не тільки задоволення матеріальних потреб, але

й умови для всебічного розвитку людини [14, с.432]. Зрозуміло, що для різних регіонів такі умови будуть відмінні. У зв'язку з цим ще А. Лефевр наголошував, що повсякдення значною мірою варіюється залежно від країни, регіону та інших особливостей [15, с. 5].

Про якість свого життя, життя сусіда, знайомих людина знає і не застосовуючи статистичні дані, часто людині не потрібні величини і числа, щоб бути впевненим, що якість життя бажає кращого, а одні і ті ж кількісні характеристики можуть бути по-різному витлумачені. Однак у своєму повсякденному житті люди певним чином виміряють своє економічне становище, свій статус і престиж. Т. Парсонс вважає, що головним є не матеріальний зиск, а схвалення і повага з боку оточуючих, оскільки прибуток це не що інше як символ престижу, успіху, суспільного визнання. Таким чином, міряється не стільки багатство і гроші, скільки здатність реалізувати певні цінності, що прийняті в суспільстві, і використати відповідні соціальні норми для досягнення цінностей, уособлених в реальній людській поведінці.

Сьогодні, на нашу думку, мірою повинна стати особиста відповідальність, самообмеження в економіці, політиці, культурі. Розробка універсалістської етики відповідальності, в основі якої лежить регулятивна ідея ідеальної комунікації, потребує рівних, симетричних прав для кожного учасника реальної комунікації.

Мірність державного діяча, політика, їх почуття міри повинні бути розмірними для пересічної людини, яка знаходиться в рамках певної культури. Міра формується і визначається стереотипами політичної свідомості, поведінковими стереотипами шляхом засвоєння відповідних теорій і концепцій суспільства. Міра, що стає нормою, по-різному тлумачиться різними людьми: одні комплексують і не можуть діяти, вирішувати проблеми, оскільки міра для них – нездоланна перешкода, інші, навпаки, дозволяють собі надмірність.

Актуалізуючи проблеми філософського освоєння життєвого світу людиною через повсякденну реальність, філософія вводить в проблемне поле все багатство людського буття. Реалії сучасного світу також провокують звернення до вивчення феноменів повсякденного життя. Розмивання меж між галузями гуманітарного знання, еkleктика як принцип діяльності, непередбачуваність подій у людській життєдіяльності, штучно створена віртуальна реальність вимагають нових інтелектуальних і духовних якостей людини, а отже, і відчуття міри.

Небезпека духовного руйнування особистості загострюється в сучасному суспільстві, у якому здійснюються всеохоплюючі процеси інформатизації всіх сфер соціального життя. Інтернет сьогодні стає особливим топосом, у якому відбувається зустріч людини з людиною, формуються нові форми соціального спілкування. Тут складається особлива соціальна віртуальна реальність,

соціальний кіберпростір, де людина виступає як творець себе і свого середовища. Людині здається, що соціальні відносини в Інтернеті настільки ж реальні, як і соціальні відносини у повсякденності. Також як і в реальному соціальному просторі, у віртуальному просторі формуються соціальні спільноти, що реально впливають і на окрему людину, і на суспільство в цілому.

Медійно-освітній простір є складовою загального віртуального медійного простору. Такі його духовно-комунікативні канали, як кіно, література, театр, телебачення все частіше маніфестують і прославляють низкі людські почуття. Через засоби масової інформації насаджується культ насильства, бездуховності, нігілізму. Можна констатувати явне відставання загального духовно-культурного розвитку людей від темпів впровадження інформаційних технологій, що є однією з причин виробництва інформаційних продуктів, які можуть споживати люди з невисоким або недостатньо розвиненим рівнем духовних запитів. Така обставина слугує основою диференціації духовних форм у сучасному суспільстві, різко виокремлює за розмахом свого впливу на людину форми, пов'язані з технікою масової комунікації, та форми, які в силу тих або інших причин (зокрема, завдяки складності свого змісту та сприйняття), не одержали доступу до такої техніки.

Проблеми розвитку людини, особливо її духовності, вимагають трансляції у медійному просторі системних інтелектуально-ціннісних феноменів, що сприяють гуманізації стосунків між людьми. Можна сказати, що інформаційні технології «працюють» не на людину та її духовний світ, а на суспільство з його численними пороками та обмеженими цінностями прагматично-утилітарного характеру, виконуючи соціальне замовлення. Це було б непогано, якби при цьому не був ігнорований духовний світ людини та глобальна ознака будь-якої соціалізації та освіти – забезпечення духовних пріоритетів особистісного розвитку.

Сьогодні медійно-освітній простір, завдяки електронним медіа, інтегрується у віртуальні простори, у яких програються життєві ситуації у вигляді ігор, кіно та мультфільмів, що компенсують недоліки реальної життєвої активності та творчості. Усе це обумовлює тотальну масовість споживання молодим поколінням духовної інформації розважального характеру.

У період соціалізації відбувається своєрідна універсалізація духовного життя, оскільки кожний підліток споживає таку інформацію, що й інші. При цьому формується подібний тип оцінки певних об'єктів і відносин, подібні настанови на поведінку в певних ситуаціях. Наслідки для духовного розвитку при цьому вкрай негативні. Виникає своєрідна «штучна» неповноцінність мислення, не здатного адаптуватися до перевантаженого інформацією світу. Ухвалення рішення у таких ситуаціях базується не на аналізі та цінностях, що сповідаються, а все частіше на загальновизнаній або доступній інформації. Це викликає ефект стереотипного обмеження уваги й автоматичної реакції на інформацію.

Автоматизм стереотипності, тобто прагнення ухвалити рішення, використовуючи вже відомі методи, в остаточному підсумку призводить до надзвичайного впливу віртуальності на психіку людини й відповідно на її дії у всіх сферах життя. Якщо раніше, до широкого впровадження інформаційних технологій у повсякденне життя, система цінностей, зразків поведінки зв'язалася з реальним життям, що слугувало еталоном і вихідною точкою відліку, то сьогодні реальна поведінка людей, їхній стиль життя, спосіб мислення, формуються на основі зразків та стереотипів, заданих віртуальною реальністю.

Споживацька мораль, яка супроводжує існування внутрішньо суперечливого суспільства споживання, призвела до конsumerізму – життєвої стратегії універсального споживача, для якого моральною нормою є «все на продаж». Успішність людини визначається не її чеснотами, а рівнем доходу. Відбувається релятивізація моральних цінностей, людина потрапляє у владу моди, брендів, маркетингових стратегій. Це, у свою чергу, маркує таке суспільство як суспільство всездозволеності, коли зникають моральні заборони, табу, цінності. У такій ситуації надзвичайно зростає важливість мірності моральних норм як регуляторів особистісної поведінки.

Висновки. Підсумовуючи викладене, необхідно зауважити, що повсякдення належить до смислоутворювальних пластів культури. Її реабілітація означає відновлення довіри до реальності життєвого світу: побуту, повсякденної свідомості, матеріально-предметного середовища, що оточує людину. Поступово переміщуючись в центр наукових досліджень як соціокультурна тема, повсякдення перетворюється на найвпливовіше явище, мірність якого уособлює праксис – життя в людському співтоваристві, що керується певними соціальними нормами. Звертає на себе увагу необхідність розвитку норм права, моралі на засадах відчуття міри. Сьогодні мірність отримує аксіологічну компоненту в параметрах повсякдення і рефлексується як компонента життєвого світу. В аксіологічній сфері закріплюються принципи гуманізму, толерантності, традиціоналізму, які, набуваючи характер загальної значущості, стають ціннісними регуляторами індивідуальної свідомості. Виникає проблема динаміки та змістовної наповненості цих регуляторів, їхньої співвіднесеності з певними соціальними умовами, оскільки свідомість, орієнтована на конформізм, деформується, із труднощами сприймає високі соціальні ідеали та духовні цінності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шюц А. Структура повсякденного мислення. *Соціологічні дослідження*. 1988. №2. С. 131.

2. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии гни знания / пер. Е. Руткевич. Москва : Медиум, 1995. 323 с.
3. Коляструк О. Історія повсякденності як об'єкт історичного дослідження: історіографічний і методологічний аспекти. Харків : Курсор, 2008. 122 с.
4. Коляструк О. Предмет історії повсякденності: історіографічний огляд його становлення у зарубіжній та вітчизняній історичній науці. *Український історичний журнал*. 2007. № 1. С. 174–184.
5. Удод О. Повсякденне життя киян в умовах окупації (вересень 1941 – листопад 1943): питання методології та історіографії. *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: міжвідомчий збірник наукових праць*. Київ, 2006. Вип. 15. С. 384–391.
6. Яковенко Н. М. Нариси історії середньовічної та ранньомодерної України. Київ : Критика, 2006. 584 с.
7. Нагайко Т. Історія повсякденності: погляд на проблему. *Історія повсякденності: теорія та практика* : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (Переяслав-Хмельницький, 14–15 травня 2010 р.). Переяслав-Хмельницький. 2010. 246 с.
8. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. Київ: Либідь, 2003. 376 с.
9. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. Редактора и авт. вступ. ст. А. Ф. Лосев / пер. М. Л. Гаспарова. 2-е изд. Москва : Мысль, 1986. 571 с.
10. Маковельский А. О. Софисты. Вып. 1–2. Баку : Азербайджанский государственный университет, 1941. 100 с.
11. Платон. Диалоги / пер. С. Я. Шейнман-Топштейн. Москва : Мысль, 1986. 605 с.
12. Аристотель. Никомахова етика / пер. и ред. А. И. Доватура. Сочинения : в 4 т. Москва : Мысль, 1983. Т.4. 832 с.
13. Лейбниц Г. В. Новые опыты о человеческом разуме. Сочинения : в 4-х т. Т. 2. Москва : Мысль, 1983. 686 с.
14. Молчанов В. Б. Теоретичні підходи до вивчення життєвого рівня населення України у другій половині XIX – на початку XX ст. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* 2010. № 17. С. 411–437.
15. Lefebvre H. The Everyday and Everydayness. *Yale French Studies*. 1987. № 73. Everyday Life. P. 7–11.

REFERENCES

1. Shyuts A. (1988) Struktura povsednevnogo myshleniya / Per. s angl. E. D. Rutkevich. *Sotsiologicheskie issledovaniya – Sociological studies*. № 2. 129–137 [in Russian].
2. Berger P., Lukman T. (1995) Sotsialnoe konstruirovaniye realnosti. Traktat po sotsiologii znaniya / Perevod E. Rutkevich. Moskva: Medium [in Russian].
3. Koliastruk O. (2008). Istoriia povsiakdennosti yak obiekty istorichnoho doslidzhennia: istoriografichni i metodolohichni aspekty. Kharkiv: Kursor [in Ukrainian].
4. Koliastruk O. (2007) Predmet istorii povsiakdennosti: istoriografichniy ohliad yoho stanovlennia u zarubizhnii ta vitchyznianiі istorichnii nauksi. *Ukrainskyi istorichnyi zhurnal – Ukrainian historical magazine*. № 1. 174–184 [in Ukrainian].

5. Udod O. (2006). Povsiakdenne zhyttia kyian v umovakh okupatsii (veresen 1941 – lystopad 1943): pytannia metodolohii ta istoriohrafii. Problemy istorii Ukrainy: fakty, sudzhennia, poshuky – *Problems of Ukrainian history: facts, judgments, searches*. Mizhvidomchy zb. nauk. prats. Kyiv, Vyp. 15. 384–391 [in Ukrainian].
6. Yakovenko N. M. (2006) Narysy istorii serednovichnoi ta rannomodernoi Ukrainy. Kyiv: Krytyka [in Ukrainian].
7. Nahaiko T. (2010). Istoriia povsiakdennosti: pohliad na problemu. *Istoriia povsiakdennosti: teoriia ta praktyka: materialy Vseukrainskoi naukovoï konferentsii (Pereiaslav-Khmelnyskyi, 14–15 travnia 2010 r.)*. Pereiaslav-Khmelnyskyi 150 [in Ukrainian].
8. Tytarenko T. M. (2003). Zhyttievyi svit osobystosti: u mezhakh i za mezhamy budennosti. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
9. Diogen Laertskiy (1986). O zhizni, ucheniyah i izrecheniyah znamenityh filosofov. Red. toma i avt. vstup. st. A. F. Losev; Perevod M. L. Gasparova. 2-e izd. Moskva: Myisl [in Russian].
10. Makovelskiy A. O. (1941). Sofisty. Vyipusk 1–2. Baku: Azerbaydzhanskiy gosudarstvenniy universitet [in Russian].
11. Platon (1986). Dialogi. Per. S. Ya. Sheynman-Topshteyn. Moskva: Myisl, [in Russian].
12. Aristotel (1983). Nikomahova etika. Per. i redakts. A. I. Dovatura. Sochineniya: v 4 t. Moskva: Myisl, T.4 [in Russian].
13. Leybnits G. V. (1983) Novyie opytyi o chelovecheskom razume. Sochineniya v 4-h t. T. 2. Moskva: Myisl [in Russian].
14. Molchanov V. B. (2010) Teoretychni pidkhody do vyvchennia zhyttievoho rivnia naselennia Ukrainy u druii polovyni XIX – na pochatku XX st. Problemy istorii Ukrainy XIX – pochatku XX st. № 17. 411–437 [in Ukrainian].
15. Lefebvre H. (1987) The Everyday and Everydayness. *Yale French Studies*. № 73. *Everyday Life*. 7–11.

Панфилов Александр Юрьевич, доктор философских наук, профессор, професор кафедры философии Харьковского национального университета Воздушных Сил имени Ивана Кожедуба, Украина

Петрова Людмила Александровна, кандидат философских наук, учений секретарь Харьковского национального университета Воздушных Сил имени Ивана Кожедуба, Украина

МНОГОМЕРНОСТЬ ЕЖЕДНЕВНОГО ВОЗНИКНОВЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ ЖИЗНЕННОГО МИРА ЛИЧНОСТИ

В статье используется междисциплинарный подход к пониманию понятия многомерности повседневности и его содержательного наполнения. Анализируется изменение реальности повседневного человеческого бытия, приводящее к возникно-

вению «кризиса человека». Феномен меры возникает на пересечении различных жизненных центров, поэтому имеет непосредственное отношение к проблеме целостности жизненного мира личности. На основании критического анализа точек зрения на проблемы жизненного мира личности обосновывается аксиологическая компонента мерности в параметрах повседневности, рефлексирующая как компонента жизненного мира личности.

Ключевые слова: повседневность; человеческая субъективность; жизненный мир личности; многомерность человеческих проявлений; интерсубъективная мерность; духовность.

Panfilov Oleksandr Yuriyovych, Doctor of Philosophical Sciences, Professor
Kharkiv National University of Air Forces named after Ivan Kozhedub,
Ukraine

Petrova Lyudmila Oleksandrivna, PhD
Kharkiv National University of Air Forces named after Ivan Kozhedub,
Ukraine

MULTIDIMENSIONALITY OF DAILY OCCURRENCE IN THE CONTEXT OF THE VITAL WORLD OF THE PERSONALITY

Problem setting. *A daily occurrence plays an important role forming of personality. Definition a daily “occurrence” is all more often present on the pages of scientific editions and in the subjects of forums of scientists. Everyday reality is a place of stay of personality, and an everyday idea it his support. A daily occurrence is the world of experience, in that an empiric subject operates at the level of mind.*

Recent research and publications analysis. *The general theoretic questions of history of daily occurrence are presented in works of західноєвропейських scientists of P. Berger, F. Brodel, G. Garfinkel, E. Guserl, T. Lukman, A. Lyudtke, A. Sikurel, A. Shyuts and other researchers.*

Paper objective. *Research of philosophical sense of concept “measure” is in the context of the vital world of personality and multidimensionality of daily occurrence.*

Paper main body. *In article cross-disciplinary approach to understanding of a concept of multidimensionality of daily occurrence and its substantial filling is used. The phenomenon of a measure arises on crossing of various vital centers therefore has a direct bearing on a problem of integrity of the vital world of the personality. On the basis of the critical analysis of different views on problems of the vital world of the personality, the axiological component of regularity is proved in parameters of daily occurrence and it is reflexed as a component of the vital world of the personality. The philosophy of “regularity” is connected with rubezhny events, change of sociocultural paradigms, marginal situations*

of various type which express the need of considerably new movement of thinking, of thinking as the creativity capable to throw down a challenge to own stereotypes, inertness, dogmatism, social apathy in which the mobility of borders is especially shown. The present stage of development of a civilization is characteristic not only rapid change of some processes by others, but also the increased level of riskogenny situations in which there is a certain person. An exit from these situations demands from the person of adoption of non-standard decisions, creative approach.

Conclusions of the research. *It means that the person cannot hide for certain another, he has to act one, at own risk. As for a way of life in virtual the world as new post-human reality, it is worth to remember that everyday life – is initial and main reality, and all other realities only derivative of initial. Need of development of rules of law, morals on a basis to a konventsializm so on feeling of a measure attracts attention.*

Short Abstract for an article

In article cross-disciplinary approach to understanding of a concept of multidimensionality of daily occurrence and its substantial filling is used. The change of reality of daily human life leading to emergence of “crisis of the person” is analyzed. The phenomenon of a measure arises on crossing of various vital centers therefore has a direct bearing on a problem of integrity of the vital world of the personality. On the basis of the critical analysis of the points of view on problems of the vital world of the personality is proved axiological a regularity component in daily occurrence parameters, reflexed as component of the vital world of the personality.

Keywords: *daily occurrence, human subjectivity, vital world of the personality, multidimensionality of human manifestations, intersubjektivny regularity, spirituality.*

